

EMIL MOSCALU

(1942-1993)

O soartă adversă, nedreaptă, l-a urmărit pe Emil Moscalu în cea mai mare parte a vieții sale, și chiar după moartea-i dramatică, prematură. Atunci când, prin eforturi nemăsurate, atinsese deplina maturitate științifică, boala necruțătoare ce avea să-i macine forța intelectuală și fizică și-a arătat colții. S-a luptat cu ea, opunându-i pasiunea nepotolită pentru arheologie - marea pasiune a vieții sale. A trăit o nesfârșită suferință, pe care solidaritatea colegilor - atâta câtă a fost oferită și acceptată - nu a putut-o decât prea puțin atenua. A murit singur. În clipa mării despărțiri, cândva între 7 și 9 noiembrie 1993, nu s-a aflat nimeni în preajma sa, iar pe ultimul său drum a fost condus doar de o mână de oameni. Când această evocare va vedea lumina tiparului, vor fi trecut doi ani de la dispariția lui Emil Moscalu. O certă speranță a arheologiei românești din anii 60-70 a rămas neîmplinită, lăsând totuși în urmă contribuții ce nu pot fi ignorate sau contestate, ca și amintirea pregnantă a unui împătimit arheolog. Pentru cei ce l-au cunoscut mai îndeaproape, această amintire va rămâne multă vreme legată de un sincer sentiment de regret și, poate, de o remușcare.

Emil Moscalu s-a născut la 30 decembrie 1942 în comuna Stăuceni, din fostul județ Cernăuți, și a copilărit în părțile Bacăului. Când a terminat liceul calea sa era deja aleasă. Într-un *Memoriu de activitate* datând din 1990, el scria: „Am venit la Facultatea de istorie cu dorința bine definită încă din anii anteriori asupra viitoarei mele calificări, aceea de a deveni arheolog”. A aparținut uneia dintre ultimele serii de studenți în arheologie ce au avut șansa de a studia cu marii profesori Ion Nestor, D.M.Pippidi, Emil Condurachi, Gheorghe Ștefan, Dumitru Tudor. În vacanțele studențești din anii 1961-1965 a lucrat pe nu mai puțin de 15 șantiere, cel mai des sub conducerea prof. D. Berciu (Hamangia, Oinac, Alba Iulia - Lumea Nouă, Crivăț), dar și a lui Gh. Cantacuzino (Cernica) sau S. Morintz (București-Ciurel, Babadag). Când a fost angajat ca stagiar la Institutul de Arheologie din București, la 1 septembrie 1966, Emil Moscalu era de-acum un săpător încercat, cu o bogată experiență. Grație unei neobișnuite rezistențe fizice și nestăvilitei lui pasiuni pentru investigațiile de teren, care desigur provenea dintr-o mare curiozitate științifică, Emil Moscalu a cercetat în următorul deceniu (1966-1975) un mare număr de monumente arheologice, reprezentative în special pentru mileniul I a.Chr. De numele său se leagă cunoașterea cetăților de la Albești, Orbeasca și Trivalea Moșteni, a așezărilor de la Cozia Veche și Cernica, a necropolelor de la Râureni și Canlia, a tumulilor de la Bujoru, Meri, Lăceni, Orbeasca și, mai ales, a deja celebrului mormânt tumular princiar de la Peretu.

Cele mai multe dintre aceste descoperiri au fost publicate și interpretate cu acuratețe, reprezentând contribuții temeinice la progresul cunoașterii pre- și protoistoriei românești. Dar, pentru un cercetător cu calitățile lui Emil Moscalu aceasta însemna încă prea puțin. La sugestia lui Ion Nestor, întemeiat pe propriile descoperiri, pe materialele adunate din diferitele muzee vizitate, pe o vastă documentație bibliografică românească și străină, din 1968 el s-a dedicat temei „Originea și evoluția Latene-ului timpuriu la Dunărea de Jos”. Din această preocupare avea să rezulte, peste ani, principala operă pe care ne-a lăsat-o Emil Moscalu: *Ceramica traco-getică*, tipărită de Muzeul Național de Istorie din București în anul 1983.

Între timp, însă, în viața sa interveniseră schimbări dramatice. Mai întâi a fost boala, cu reveniri periodice, acute. Pe acest fond sensibilizat a intervenit în iulie 1975 transferul forțat, alături de alți cercetători cu „dosare proaste”, de la Institutul de Arheologie la Muzeul Național de Istorie. Pentru Emil Moscalu aceasta era o lovitură dureroasă, greu de suportat, deși colegii din muzeu au făcut tot ce le-a stat în putere pentru a-l ajuta. Pensionat medical în 1981, el a continuat să muncească cu îndârjire la redactarea *Ceramicii traco-getice* și la pregătirea monografiei *Peretu*. Și-a redus sensibil activitatea de teren, dar a continuat să se informeze cu asiduitate, între altele prin participarea la numeroase sesiuni științifice, și să-și publice lucrările în țară și străinătate. În perioadele de ameliorare și-a reluat postul în Muzeul Național, pentru ultima dată în iulie 1990.

Boala însă nu l-a iertat și în cele din urmă l-a biruit. A mai apucat să-și vadă tipărită, într-o prestigioasă revistă germană, publicația mormântului princiar de la Peretu, pe care o pregătise cu atâtea eforturi. Nu vom ști însă niciodată dacă a mai avut puterea să se bucure.

Scurta carieră științifică a lui Emil Moscalu a fost de o densitate neobișnuită și s-a materializat în rezultate durabile. Ne puteam doar închipui care i-ar fi fost realizările, dacă imensa sa pasiune și talentul său înăscut pentru arheologie s-ar fi putut desfășura nestingherite, în deplină forță a trupului și spiritului. Soarta a vrut altfel, spre nefericirea lui Emil și spre paguba arheologiei noastre, care aștepta atâtea alte mari realizări de la el. Îl însoțesc în lumea celor drepti regretele noastre neîmpăcate și urarea creștinească:

Dumnezeu să-l ierte și să-l odihnească !

MIRCEA BABEȘ

LISTĂ SELECTIVĂ A LUCRĂRILOR LUI EMIL MOSCALU

MONOGRAFII

1. *Ceramica traco-getică*, București, 1983, 514 p.
2. *Das thrako-getische Fürstengrab von Peretu in Rumänien*, BerRGK 70, 1989, p. 129-190.

STUDII ȘI ARTICOLE

1. *Așezarea dacică de la Cozia Veche (jud. Vâlcea)*, SCIV 19, 1968, 4, p. 629-642.
2. *Notă asupra mormântului carpic de la Barași, – Mărgineni (jud. Bacău)*, Carpica 2, 1969, p. 215-217.

3. *O așezare dacică din secolul al III-lea e.n. la Govora-Sat (com. Buleta, jud. Vâlcea)*, SCIV 21, 1970, 4, p. 653-666.
4. *Câteva observații asupra unor probleme ale Latène-ului geto-dacic*, SCIV 23, 1972, 2, p. 293-297.
5. *Cercetări în cetatea de la Albești (jud. Teleorman)*, SCIV 23, 1972, 4, p. 633-640 (în colaborare).
6. *Locuirea getică de la Cernica*, SCIV 24, 1973, 2, p. 291-298.
7. *Die frühhallstattzeitlichen Gräber von Meri (Gem. Vedea, Kr. Teleorman)*, *Thraco-Dacica* 1, 1976, p. 77-86.
8. *Sur les rites funéraires des Gêto-Daces de la plaine du Danube*, *Dacia* 21, 1977, p. 329-340.
9. *La tombe et le trésor princiers thraco-gétiques de Peretu (dép. de Teleorman)*, *Apulum* 17, 1979, p. 103-110 (în colaborare).
10. *Probleme ale cetăților cu „val vitrificat”*, *Cercetări arheologice* 3, 1979, p. 339-351.
11. *Noi cetăți traco-getice*, *Cercetări arheologice* 3, 1979, p. 361-373 (în colaborare).
12. *Quelques aspects du „problème scythe” dans l’aire thrace septentrionale*, *Thraco-Dacica* 2, 1981, p. 23-35.
13. *Mormântul princiar getic de la Peretu (jud. Teleorman)*, *Thraco-Dacica* 7, 1986, p. 59-70.
14. *Bujoru. Un tumul cu car-cazan votiv aparținând culturii Basarabi*, *Thraco-Dacica* 9, 1988, p. 23-47 (în colaborare).
15. *O nouă necropolă aparținând aspectului cultural getic timpuriu de tip Canlia în Moldova, la Mărgineni (jud. Bacău)*, *Carpica* 20, 1989, p. 83-96.
16. *Piese de podoabă din mediul traco-getic și scitic. Inele și brățări ornamentate cu butoni*, *ArhMold* 13, 1990, p. 149-154.
17. *Bujoru. Ein Grabhügel der Basarabi-Kultur mit Votivkesselwagen aus Rumänien*, *PZ* 66, 1991, 2, p. 197-218 (în colaborare).